

Dohled (dozor) nad žáky ve střední škole

Pokud jde o pojem „dohled“ užívaný občanským zákoníkem a zákonem č. 561/2004 Sb. a pojem „dozor“ užívaný pracovním řádem, je nutné uvést, že pojem „dohled“ je obecným zákonným pojmem, zatímco pojem „dozor“ je pojmem užívaným pouze v oblasti školství. Z hlediska praktického i právního však v těchto pojmech není žádný rozdíl

§ 29 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

Bezpečnost a ochrana zdraví ve školách a školských zařízeních

(2) Školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.

§ 164 zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon

(1) Ředitel školy a školského zařízení

h) odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole a školském zařízení.

§ 415 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.

§ 422 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník

Nezletilý nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, odpovídá za škodu jím způsobenou, je-li schopen ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; společně a nerozdílně s ním odpovídá, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled. Není-li ten, kdo způsobí škodu, pro nezletilost schopen ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, odpovídá za škodu ten, kdo je povinen vykonávat nad ním dohled.

Pracovník, který je povinen vykonávat dohled, se zproští odpovědnosti, jestliže prokáže, že náležitý dohled nezanedbal.

Vykonává-li dohled právnická osoba, její pracovníci dohledem pověřeni sami za škodu takto vzniklou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovníprávních předpisů není tím dotčena.

Zákon nestanovuje určitý věk, odkdy je nezletilý odpovědný za způsobenou škodu. Je třeba vždy v konkrétním případě uvážit, zda nezletilý byl schopen své jednání ovládnout a posoudit jeho následky. Také náležitý dohled je nutno posoudit podle povahy věci a okolností jednotlivých případů.

Například stane-li se žákovi úraz ve třídě a škola prokáže, že vyučující řádně vykonával dozor v prostorách k tomu určených a vybavení třídy bylo odpovídající, zproští se odpovědnosti.

§ 7 vyhlášky MŠMT ČR č. 55/2005 Sb., o organizaci soutěží

(1) Bezpečnost a ochranu zdraví žáků po dobu dopravy na soutěže a ze soutěží zajišťuje vysílající škola, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak. V průběhu soutěže zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků organizátor.

(2) U sportovních soutěží, uměleckých soutěží a dalších soutěží, kde to charakter soutěže vyžaduje a je to dáno organizačním řádem zajišťuje bezpečnost a ochranu zdraví žáků vysílající škola v plném rozsahu, pokud se se zákonným zástupcem žáka nedohodne jinak.

Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Č.j.: 37 014/2005-25

Tento metodický pokyn je závazný pro školy zřizované MŠMT, pro školy jiných zřizovatelů má pouze inspirativní charakter.

Čl. 10

Dozor nad žáky

(1) Školy jsou povinny vykonávat podle zvláštních předpisů nad nezletilými žáky náležitý dohled (§ 415, 422 zákona č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů) Kromě bezpečnostních hledisek zajišťují pedagogičtí pracovníci při dohledu nad žáky také výchovné působení (dále jen „dozor“), a to v zájmu předcházení škodám na zdraví, majetku a životním prostředí. O zajištění náležitého dozoru rozhoduje ředitel školy (§ 164 odst. 1 písm. h) zákona č. 561/2004 Sb., školský zákon). Vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, věku žáků a jejich rozumovému rozvoji (vyspělosti), dopravním a jiným rizikům. Ředitel školy pověří dozorem pedagogického pracovníka, stanoví rozvrh dozoru nad žáky a vyvěsí ho na takovém místě, aby bylo možno při kontrolní činnosti snadno rozpoznat, který pedagogický pracovník dozor koná (Pokud jde o pojem „dohled“ užívaný občanským zákoníkem a zákonem č. 561/2004 Sb. a pojem „dozor“ užívaný pracovním řádem, je nutné uvést, že pojem „dohled“ je obecným zákonným pojmem, zatímco pojem „dozor“ je pojmem užívaným pouze v oblasti školství. Z hlediska praktického i právního však v těchto pojmech není žádný rozdíl).

(2) Pedagogický pracovník koná dozor nad žáky ve škole před vyučováním, po vyučování, o přestávkách mezi dvěma vyučovacími hodinami, podle potřeby při přechodu žáků z jedné budovy školy do druhé budovy školy, do školní jídelny, školní družiny apod. Při zajišťování dozoru nad žáky se postupuje podle rozvrhu dozoru. Jestliže ředitel školy povolí žákům pobyt ve škole před vyučováním, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním nebo po vyučování, zabezpečí jejich dozor. Dozor ve škole začíná nejméně 20 minut před začátkem dopoledního a 15 minut před začátkem odpoledního vyučování a končí odchodem žáků ze školy po skončeném vyučování.

(3) Zajištění dozoru nad žáky – strážníky v zařízení školního stravování přísluší vždy té právnické osobě, která vykonává činnost zařízení školního stravování. Způsob, jakým tento dohled bude zajištěn, je na rozhodnutí ředitele tohoto zařízení školního stravování.

(4) Při akcích konaných mimo školu, kdy místem pro shromáždění žáků není škola, začíná dozor 15 minut před dobou shromáždění na určeném místě. Po skončení akce dozor končí na předem určeném místě a v předem stanoveném čase. Místo a čas shromáždění žáků a skončení akce oznámí škola nejméně jeden den před konáním akce, buď zákonným zástupcům žáků, nebo přímo zletilým žákům.

(5) Podle rozhodnutí ředitele školy mohou dozor konat vedle pedagogických pracovníků i jiné osoby, které jsou zletilé, plně způsobilé k právním úkonům a jsou v pracovněprávním vztahu ke škole. Tyto osoby musí být řádně poučeny o povinnostech dozoru a ředitel školy o tomto poučení provede písemný záznam, který osoba pověřená dozorem podepíše.

(6) Pedagogičtí pracovníci vykonávají podle pokynů ředitele dozor i mimo školu, např. při praktickém vyučování, při praktické přípravě, při kurzech, exkurzích a jiných činnostech

vyplývající z školních vzdělávacích programů, při účasti na soutěžích, přehlídkách popřípadě při jejich přípravě a na jiných akcích organizovaných školou.

(7) Při akcích konaných mimo školu, kdy jsou jejich účastníci ubytováni v objektech jiných osob, dodržují žáci předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví a předpisy o požární ochraně platné v těchto objektech. Žáci dodržují stanovený režim dne a pokyny vydané pro dobu nočního klidu. Za seznámení žáků s těmito pokyny a za kontrolu jejich dodržování odpovídá vedoucí akce nebo jím určený pedagogický pracovník. Vedoucí akce rozhodne o způsobu provádění dohledu v době nočního klidu.

(8) Kromě ustanovení uvedených v tomto metodickém pokynu, jež mohou souviset s výkonem dozoru, existují ještě další zvláštní ustanovení v právních předpisech nebo ve vzdělávacích programech: například ustanovení o dělení tříd na skupiny, nebo jiná ustanovení o poměru mezi počtem žáků a počtem dozírajících osob, případně ustanovení podrobněji určující způsob výkonu dozoru (Například vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných).

Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR č.j. 25 884/2003-24

4. Předvolání a předvedení

Policie může nezletilého předvolat nebo i předvést. Ve školách lze od nezletilých žáků vyžadovat podání vysvětlení, provádět výslech svědka, výslech osoby podezřelé nebo výslech obviněného poté, kdy je ředitel školy nebo jeho zástupce seznámen s předmětem policejního úkonu včetně důvodů, jež k němu vedou. To se týká i případného uvolnění žáka ze školy pro potřebu policie, např. k rekonstrukci na místě činu, rekognici, označení míst páčání trestné činnosti, k vydání věci, k výslechu či podání vysvětlení na útvaru policie. Jedná se tedy o všechny policejní úkony ve smyslu zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, ať již jde o poškozeného, svědka či pachatele protiprávního jednání.

Z § 422 občanského zákoníku vyplývá, že škole přísluší vykonávat náležitý dohled nad nezletilými žáky. Tato povinnost a odpovědnost přísluší především rodičům, ale i těm, kteří přechodně tento dohled vykonávají. Pedagogický dozor nad žáky je zásadním prvkem v ustanoveních předpisů, které upravují povinnosti v péči o bezpečnost a ochranu zdraví ve školství.

Pokud má být předvolání nebo předvedení a výslech žáka – dítěte provedeno ve škole a z důvodu zajištění, aby nebylo mařeno další vyšetřování, není předem vyzkoušen zákonný zástupce žáka, je žádoucí, aby škola zajistila přítomnost pedagoga, neboť za žáka v době vyučování škola odpovídá. Ředitel školy by měl stanovit odpovědnou osobu, která bude zajišťovat uvedený dohled.

Pokud jde o omluvení nepřítomnosti žáka z důvodu předvolání nebo předvedení, postup vyplývá opět z obecně povinné součinnosti s vyšetřujícími orgány podle trestně právních předpisů.

Policiista je povinen při výkonu své pravomoci prokázat svou příslušnost k policii, a to stejnokrojem s identifikačním číslem, služebním průkazem, odznakem služby kriminální policie nebo ústním prohlášením "policie" (ustan. § 10 odst. 1 a 2 zák. č. 283/1991 Sb.). V případě nějaké pochybnosti, pokud jde o totožnost příslušníka policie (zvláště v případě předvedení dítěte mimo školu), je nejjednodušším způsobem ověření totožnosti telefonický dotaz na pracoviště policie, které dotyčný příslušník uvedl a služebním průkazem či odznakem služby kriminální policie a vyšetřování doložil. Výše uvedený postup byl dohodnut se zástupci služby kriminální policie a vyšetřování.

6. Dohled nad žáky střední školy v době volna mezi konáním praktického vyučování a konáním teoretického vyučování ve škole

V souladu s § 206 zákoníku práce se ustanovení o odpovědnosti zaměstnavatele za škodu způsobenou zaměstnanci a o odpovědnosti zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli vztahují obdobně také na žáky středních škol.

Tuto odpovědnost pak specifikuje § 27 nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů. V souladu s § 27 odst. 4 tohoto nařízení vlády odpovídá příslušná škola za škodu způsobenou svým žákům, pokud ke škodě došlo při teoretickém vyučování a praktickém vyučování ve škole nebo v přímé souvislosti s ním. Pokud ke škodě došlo při praktickém vyučování u jiné právnické osoby nebo fyzické osoby nebo v přímé souvislosti s ním, odpovídá pak tato osoba, u níž se vyučování uskutečňovalo. Obdobně ustanovení § 29 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), stanoví, že školy a školská zařízení zajišťují bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb a poskytují žákům a studentům nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.

Ze znění ustanovení § 11, 13 a 16 vyhlášky č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, vyplývá, že součástí vyučování jsou také přestávky mezi dvěma vyučovacími hodinami. To znamená, že odpovědnost právnické osoby, která vykonává činnost školy, za škodu způsobenou žákovi trvá i po dobu přestávek mezi dvěma vyučovacími hodinami. Stejně tak tato odpovědnost trvá i při přesunech žáků mezi budovami školy apod., neboť v těchto případech se jedná o činnost, která má přímou souvislost se vzděláváním. Uvedené je promítnuto také do § 164 odst. 1 písm. h) zákona č. 561/2004 Sb., podle kterého ředitel školy nebo školského zařízení odpovídá za zajištění dohledu nad dětmi a nezletilými žáky ve škole a školském zařízení.

S výše uvedeným koresponduje i článek 14 Pracovního řádu pro zaměstnance škol a školských zařízení č.j. 14 269/2001-26, podle kterého je škola a školské zařízení povinno zajistit dozor nad žáky před zahájením vyučování, o přestávkách mezi dvěma vyučovacími hodinami, v zařízeních školního stravování, při přesunech mezi budovami školy a do zařízení školního stravování apod. O způsobu zajištění náležitého dozoru rozhoduje ředitel školy. Vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, věku žáků a jejich rozumové vyspělosti, dopravním a jiným rizikům.

Podle § 39 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, se podle tohoto pracovního řádu postupuje až do vydání nového pracovního řádu podle zákoníku práce. V praxi však již nejsou použitelná ta ustanovení pracovního řádu, která byla překonána novými právními předpisy v oblasti školství.

Pro úplnost je možné uvést, že zákon č. 561/2004 Sb. již pracuje s obecným pojmem „dohled“, který je užíván také v § 422 občanského zákoníku. Stávající pracovní řád stále pracuje s pojmem „dozor“, z hlediska právního však není v těchto pojmech žádný rozdíl, obecnějším vyjádřením je však pojem „dohled“.

Odpovědnost právnické osoby, která vykonává činnost školy, za žáky v době přestávek mezi vyučovacími hodinami má povahu odpovědnosti objektivní, tedy bez ohledu na zavinění školy (právnická osoba, která vykonává činnost školy, se odpovědnosti zproští pouze ve výslovně zákonem stanovených případech), a nelze ji přenést na zákonné zástupce nezletilých žáků ani na zletilé žáky, a to ani na základě jejich výslovného prohlášení.

Ovšem v případě, že mezi praktickým vyučováním uskutečňovaným u jiné právnické osoby či fyzické osoby a teoretickým vyučováním ve škole je v souladu se stanoveným rozvrhem

vyučovacích hodin např. dvouhodinové volno (což je v praxi vcelku obvyklé), nelze podle našeho názoru toto volno již považovat za přestávku mezi dvěma vyučovacími hodinami.

Z tohoto důvodu v takovém případě nenese právnická osoba, která vykonává činnost školy, odpovědnost za případnou škodu, která vznikne žákovi mimo vyučování a mimo pobyt ve škole v době zmíněného dvouhodinového volna po skončení individuálního praktického vyučování u jiných právnických či fyzických osob do začátku teoretického vyučování ve škole (tuto dobu mohou žáci využívat pro sebe různým způsobem, např. odjíždějí zpět domů, chodí na oběd, na nákup apod.).

Pozor! Nařízení vlády č. 108/1994 Sb., kterým se provádí zákoník práce, odkazuje na starý zákoník práce.

Viz dále heslo Odpovědnost za škodu